

Sygn. akt I CSK 2258/22

POSTANOWIENIE

Dnia 16 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa E. S.
przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie [...]
o odszkodowanie i zadośćuczynienie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 16 listopada 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 26 maja 2021 r., sygn. akt I ACa 286/20,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego na rzecz pozwanego;**
- 3) przyznaje r. pr. K. K. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Krakowie kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł, powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług, z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 26 maja 2021 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu z 20 grudnia 2019 r. oddalającego jego powództwo o zapłatę zadośćuczynienia w wysokości 400 000 zł.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, powód wskazał przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Jego zdaniem wyjaśnienia wymaga wątpliwość prawna, czy art. 134 w związku z art. 145 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. - Kodeks zobowiązań (Dz.U. z 1933, nr 82, poz. 598 ze zm.; dalej – „k.z.”) stanowią podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną w roku 1947 zbrodnią funkcjonariusza państwowego popełnioną przy wykonywaniu poleconej mu czynności, stanowiącą zbrodnie stalinowską, tj., czy norma ta regulowała odpowiedzialność Skarbu Państwa za zachowania tam wskazane odnoszące się do sfery *imperium*. W ocenie powoda w sprawie wystąpiło też istotne zagadnienie prawne, czy sam znaczny upływ czasu od momentu, w którym roszczenie może być dochodzone, powinien być traktowany jako wyłączna i podstawowa przesłanka oceny tego, czy wobec podniesienia zarzutu przedawnienia można zastosować art. 5 k.c. (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.).

Powołanie się zaś na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurydycznego wyводу, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (por.m.in. postanowienia z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepubl.; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl.; z 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, niepubl.; z 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl.; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl.; z 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, niepubl.;

z 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, niepubl.; z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, niepubl.).

Wątpliwości prawne przedstawione przez powoda nie czynią zadość wskazanym wymaganiom.

Wyrażone przez Sądy obu instancji stanowisko, że przepisy kodeksu zobowiązań nie mają zastosowania wtedy, gdy szkoda wynika z działalności funkcjonariuszy państwowych o charakterze władczym i że podstawę takiej odpowiedzialności stworzyły dopiero art. 1 i 3 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. Nr 54, poz. 243), znajduje oparcie w dominującej judykaturze Sądu Najwyższego (por. np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 października 1996 r., III CZP 76/96, OSNC 1997, nr 2, poz. 16, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2000 r., III CKN 522/99, niepubl., z dnia 3 sierpnia 2006 r., IV CSK 120/06, niepubl., z dnia 10 sierpnia 2007 r., II CSK 182/07, niepubl., z dnia 12 września 2007 r., I CSK 213/07, niepubl., z dnia 12 października 2011 r., II CSK 34/11, niepubl.; por. też wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 lipca 2004 r., Sk 8/03, OTK - A 20/04, nr 7, poz. 65), a odmienny pogląd (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 1997 r., II CKN 78/96, niepubl. i z dnia 25 czerwca 2009 r., III CSK 344/08, niepubl.) pozostał wyraźnie mniejszościowy. Przytoczone przez skarżącego argumenty nie przekonują o potrzebie sformułowania przez ten Sąd kolejnej wypowiedzi w tym względzie.

W kwestii przedawnienia skarżący ograniczył się do sformułowania pytania, czy sam znaczny upływ czasu od momentu, w którym roszczenie może być dochodzone, powinien być traktowany jako wyłączna i podstawowa przesłanka oceny tego, czy wobec podniesienia zarzutu przedawnienia można zastosować art. 5 k.c. (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Tak ujęte zagadnienie nie przystaje do okoliczności niniejszej sprawy, zważywszy, że z motywów orzeczeń Sądów obu instancji wynika jasno, iż rozważając zastosowanie w sprawie art. 5 k.c., nie poprzestały na stwierdzeniu znacznego upływu czasu, ale poszukiwały przyczyn takiego opóźnienia, jako okoliczności mogących je usprawiedliwić, i oceniały je również w kontekście charakteru dochodzonego roszczenia oraz zdarzeń, z jakich

jest wywodzone. Uwzględnili w tym kontekście, że powód wystąpił z pozwem w listopadzie 2018 r., natomiast już w 2001 r. podjął czynności zmierzające do odzyskania nieruchomości, a w 2006 r. uzyskał korzystną dla niego decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego, stwierdzającą, na podstawie art. 158 § 1 w zw. z art. 156 § 1 pkt k.p.a. i art. 1 dekretu z dnia 27 lipca 1949 r. o przejęciu na własność Państwa gruntów niepozostających w faktycznym władaniu właścicieli nieruchomości ziemskich położonych w niektórych powiatach województwa [...]1, [...]2, [...]3 i [...]4 (Dz.U. Nr 46, poz. 339), że orzeczenie Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w [...] z 10 czerwca 1954 r., o przejęciu na własność Państwa gruntów stanowiących własność ojca powoda, zostało wydane z naruszeniem prawa i jest nieważne. Dochodzonego roszczenia zaś skarżący nie wiązał ostatecznie z bezprawnym pozbawieniem jego rodziny majątku, ale z samym faktem objęcia go akcją „W.” i dokonaniem w jej ramach przesiedlenia powoda i w ten sposób dokonaniem naruszeniem jego dóbr osobistych (wolności i czci). Dochodzone w sprawie roszczenie było zatem niezależne od wyników postępowania administracyjnego, a powód poza odwołaniem się do charakteru samego dochodzonego roszczenia i zachowania aparatu Państwa, z którego jest wywodzone, nie przedstawił argumentów, które miały wyjaśniać przyczyny, dla których żądanie zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych zgłosił dopiero w listopadzie 2018 r. W okolicznościach sprawy znaczne opóźnienie w dochodzeniu roszczenia nie było zatem – wbrew sugestii skarżącego - wyłączną przyczyną odmowy zastosowania art. 5 k.c. w odniesieniu do podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia. Niezależnie od tego warto odnotować, że zgodnie z dominującym stanowiskiem nadmierność opóźnienia ma kluczowe znaczenie dla zastosowania art. 5 k.c. do zgłoszonego przez pozwanego zarzutu przedawnienia (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2000 r., III CKN 522/99, z 2 kwietnia 2003 r., I CKN 204/01, niepubl., z 3 sierpnia 2006 r., IV CSK 120/06, z 12 września 2007 r., I CSK 213/07, z 5 września 2008 r., I CSK 41/08, OSNC-ZD 2009, z. D, poz. 89, z 1 grudnia 2010 r., I CSK 147/10, niepubl., z 9 grudnia 2011 r., III CSK 100/11, niepubl. i z 14 grudnia 2011 r., I CSK 238/11, niepubl.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. Na podstawie art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania powoda kosztami postępowania kasacyjnego z przyczyny tych samych, co wskazane przez orzekające w sprawie Sądy *meriti*. Wysokość wynagrodzenia należnego pełnomocnikowi powoda z urzędu ustalono zgodnie z § 8 pkt 7 w zw. z 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 68 ze zm.).

I.n
ał